

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA
Pf.I.20.668/2013/6. szám

A Debreceni Ítéltábla a Zolnay Ügyvédi Iroda (ügyintéző: Dr. Zolnay Péter ügyvéd; (címe) által képviselt I.rendű felperes neve (címe I. rendű, II.rendű felperes neve (címe) II. rendű, III. rendű felperes neve(címe) III. rendű és IV. rendű felperes neve (címe) IV. rendű felpereseknek - Dr. E. Z. ügyvéd, mint pártfogó ügyvéd (címe) által képviselt alperes neve (tartózkodási helye:.....) alperes ellen kártérítés megfizetése iránt indított perében a Debreceni Törvényszék 6.P.21.129/2012/65. számú ítélete ellen az alperes részéről 68. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

í t é l e t e t:

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érinti, fellebbezett részét részben megváltoztatja és az alperes marasztalását az I. rendű felperes vonatkozásában 7 500 000 (hétmillió-ötszázezer) Ft-ra, a II. és III. rendű felperesek tekintetében személyenként 3 000 000 (hárommillió) Ft-ra, a IV. rendű felperes vonatkozásában 1 500 000 (egymillió-ötszázezer) Ft-ra és annak az első fokú ítéletben megállapított kezdőidőponttól számított jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatára, az alperes által fizetendő elsőfokú perköltség összegét pedig 628 597 (hatszázhuszonnyolcezer-ötszázkilencvenhét) Ft-ra leszállítja.

Az alperes által fizetendő elsőfokú perköltség vonatkozásában mellőzi a felperesek egyetemleges jogosultságát és kötelezi az alperest, hogy fizessen meg az I. rendű felperesnek 318 070 (háromszáztizennyolcezer-hetven) Ft, a II. és III. rendű felpereseknek személyenként 128 862 (egyszázhuszonnyolcezer-nyolcszázhatvankettő) Ft, a IV. rendű felperesnek pedig 52 802 (ötvenkettőezer-nyolcszázkető) Ft perköltséget

Egyebekben az első fokú ítéletet helybenhagyja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 (tizenöt) napon belül fizessen meg az I. rendű felperesnek 173 736 (egyszázhetvenháromezer-hétszázharminchat) Ft, a II. és III. rendű felpereseknek személyenként 72 390 (hetvenkettőezer-háromszázkilencven) Ft, a IV. rendű felperesnek pedig 43 434 (negyvenháromezer-négyszázharmincnégy) Ft másodfokú perköltséget.

Az elsőfokú eljárásban 75%-os, a másodfokú eljárásban 40%-os mértékben pernyertes alperest képviselő pártfogó ügyvéd díját az állam viseli.

Az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

I n d o k o l á s:

Néhai **M. B-nak** az I. rendű felperes a gyermeke, a II. és III. rendű felperesek a szülei, a IV. rendű felperes a testvére volt.

Az alperes és néhai **M. B.** 2002. december 21. napjától házassági életközösségben éltek. Kapcsolatukban egy gyermekük született: 2003. február 28-án az I. rendű felperes. Házasságuk 2004 elejére teljesen és helyrehozhatatlanul megromlott, házassági életközösségük az év első hónapjaiban megszakadt; 2004. december 14-én egy megállapodást írtak alá, amelyben mindketten kérték a házasság felbontása iránti per mielőbbi lefolytatását.

Az alperes nem tudta elfogadni sem a házassági életközösségük megszakadásának, sem annak a tényét, hogy néhai **M. B.** új párkapcsolatot létesített, ezért 2004. december 25-én házastársát egy tanto elnevezésű szamuráj-késsel nyakon szúrta, amelynek következtében az akkor 27 esztendő **M. B.** életét vesztette.

A bűncselekmény elkövetése időpontjában az elkövetés helyszínén jelen volt az I. rendű felperes is, az azonban teljes bizonyossággal nem állapítható meg, hogy „szemtanúja” volt-e az eseménysornak avagy sem.

Az alperest a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság a 2007. február 7. napján hozott, 4.B.839/2005/159. számú ítéletével bűnösnek mondta 1 rendbeli emberölés, valamint 1 rendbeli kifosztás bűntettében és 12 év börtönbüntetésre ítélte.

Az első fokú ítéletet a Debreceni Ítéltábla a 2008. június 24. napján hozott, Bf.III.458/2007/42. számú ítéletével megváltoztatta és az alperes börtönbüntetését 15 évre súlyosította.

Az alperes jelenleg a jogerős ítélettel rá kiszabott szabadságvesztés-büntetését tölti a Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben.

Az I. rendű felperes az édesanyja halála óta a II. és III. rendű felperesi anyai nagyszülők háztartásában nevelkedik; őt a Debreceni Városi Bíróság a 2005. április 20. napján jogerőre emelkedett, 56.P.21.035/2005/6-I. számú végzésével jóváhagyott egyezségben a III. rendű felperesnél (az anyai nagymamánál) helyezte el, s az alperest gyermektartásdíj megfizetésére kötelezte.

A Miskolci Városi Bíróság 8.P.25.982/2008/83. számú - a Borsod-Abaúj Zemplén Megyei Bíróság 2010. november 3. napján hozott, 3.Pf.22.392/2010/5. számú ítéletével - az alperes szülői felügyeleti jogát az I. rendű felperes vonatkozásában megszüntette.

Néhai **M. B.** 2001-ben angol nyelv és irodalom szakos tanári diplomát szerzett, majd 2003-tól a ... Egyetem Gazdaságtudományi Karának levelező tagozatos hallgatója volt; 2001-től B-en fordítóként és nyelvtanárként dolgozott.

Az alperessel fennállt házassági életközösségének a 2004-ben bekövetkezett megszakadását követően a hétköznapiakat - munkavégzés okán - B-en, a hétvégéket pedig szülei, a II. és III. rendű felperesek "**m-i**" otthonában töltötte. Szüleivel és testvérével szoros és szeretetteljes kapcsolatot ápolt.

Az I. rendű felperes néhai **M. B.** haláláig édesanyja teljes szeretetét élvezte; elhalálozása miatt őt súlyos érzelmi, lelki és pszichés hátrány érte. Édesanyja elhalálozásának az erőszakos módja, illetve az a tény, hogy annak okozója az édesapja volt, további lelki hátrányt és súlyos, életre szóló, generációkon továbbható terhet jelent a számára.

Kevert érzelmi és magatartászavarban szenved, amely pszichiátriai betegségnek tekinthető.

Magatartászavara, illetőleg belső lelki élete és a külső valóság közötti kontrasztos különbség tartós jellege részben édesanyja erőszakos elhalálozásának az eredményeként alakult ki. Ez a tény kortársi kapcsolataiban is nehézséget okozhat, s az betegségként, szorongásos-agresszív indulatkezelési zavarként definiálható.

Igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálata időpontjában a tudatos szintjén nem volt felidézhető emléke a bűncselekmény helyszínén átéltekről; pszichológiai eszközökkel és módszerekkel nem állapítható meg, hogy mit látott és tapasztalt a bűncselekmény helyszínén, de lelki zaklatottsága, sírása, apai nagyapja látványától való közvetlen sokkolódása, valamint a sártól való félelme lesüllyedt trauma emlékeként értékelhető.

Szociális, mentális és pszichés fejlődési zavarát nagyobb mértékben feltételezett autisztikus tünetképzése, ún. Asperger-szindrómája, kisebb mértékben pedig édesanyja elvesztése, illetőleg annak körülményei okozzák.

Az általa elszenvedett mentális és pszichés sérülések jövőjét és életútját az érzelmi életében, a társas kapcsolatokban, a párkapcsolat létesítésében és családi életének a megélésben felnőtt koráig hátrányosan befolyásolják. Ennek mértéke függ a benne lévő apakép realitáshoz való viszonyától, ami a későbbiekben fog kiderülni. A családon belül jelenleg nem kap támogatást ahhoz, hogy apjához reálisan tudjon viszonyulni. A gyermekben létezik egy vágy az APA után. Idealizálja az alperes alakját, részben felmenti őt. Ez elszigeteli a családtól és sebezhetővé teszi.

Állapotának a javulásához tartós (több éves) pszichoterápiás kezelés szükséges.

A jelenleg nyugdíjas II. rendű felperesi nagyapa lánya halála előtt jól prosperáló vállalkozási tevékenységet folytatott, amelyből biztos egzisztenciát teremtett a családjá számára. Házastársa, a III. rendű felperes lánya halála előtt és azóta is a család mindennapi életét működtette, illetőleg működteti.

A II. és III. rendű felpereseknél gyermekük elvesztése - betegségként nem definiálható - súlyos érzelmi, lelki és pszichés hátrányt okozott. Az erőszakos halál mód a II. rendű felperes esetében büntudati, valamint lelkiismereti hatással is járt, munkaképességét, munkavégzésre való alkalmasságát, munkaaktivitását néhány hónapon keresztül hátrányosan befolyásolta; a III. rendű felperes esetében lánya elvesztésének „*az emlékenyom[a] beleégett a tudatába*”.

A II. és III. rendű felperesek nagy odaadással, körültekintéssel, áldozatkészséggel, s értő szeretettel nevelik az I. rendű felperest.

A II. és III. rendű felperesek oldalán az I. rendű felperes nevelésével és gondozásával kapcsolatban 2013. szeptember 30. napjáig 4 645 370 Ft összegű kiadás merült fel; ugyanezen időpontig árvaellátás, családi pótlék és gyermektartásdíj címén 4 636 578 Ft összegű juttatásban részesültek.

A tanítói képesítéssel rendelkező, jelenleg párkapcsolatban nem élő IV. rendű felperes 2011 nyara, 2012 eleje óta külföldön él és dolgozik, nyaranta, illetőleg karácsony ünnepén hozzávetőlegesen 1,5-2 hét időtartamra szokott hazalátogatni a szüleihez.

Néhai **M. B.** az egyetlen testvére volt; halála nála súlyos érzelmi, lelki és pszichés hátrányt okozott; *„az erőszakos halál traumatikus élményként betokozódott a személyiségébe”.*

A II., III. és IV. rendű felpereseknél hozzátartozójuk halála miatt poszttraumás stressz-zavar vagy patológiás gyászreakció nem alakult ki, azonban a legsúlyosabb stresszfaktorok közé tartozó családi krízist élték meg, amelynek a hatása egész életükön keresztül tart. A felperesi család működésére egyfajta „visszaszámlálási stresszként” nehezedik az alperes várható szabadulása is.

A perbeli káresemény következtében a felpereseknek sérült a lelki egészséghez, a II. és III. rendű felpereseknek a korábban kialakított és megszokott életvitelük teljes mértékű megváltoztatása miatt az önrendelkezés szabadságához fűződő személyiségi joguk, továbbá a káreseménykor kisedekorban lévő I. rendű felperest édesanyja, a II. és III. rendű felpereseket 27 esztendő lányuk, a IV. rendű felperest pedig egyetlen testvére halálával e családi szerep elvesztésében manifesztálódó immateriális hátrány is érte.

A felperesek - pontosított - kereseti kérelmükben hozzátartozójuk életének alperesi általi kioltása miatt az I. rendű felperes vonatkozásában az alperest 30 000 000 Ft, a II. és III. rendű felperesek tekintetében személyenként 10 000 000 Ft, a IV. rendű felperes esetében pedig 5 000 000 nem vagyoni kártérítés, valamint a II. és III. rendű felperesek mint egyetemleges jogosultak részére további 4 327 780 Ft összegű vagyoni kártérítés és ezen összegek után 2004. december 26. napjától a kifizetés napjáig terjedő időszakra járó, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 301. §-ának (1) bekezdése szerinti mértékű késedelmi kamat, valamint a jogi képviselőjükkel kapcsolatban felmerült perköltségük megfizetésére kérték kötelezni azzal, hogy jogi képviselőjük általános forgalmi adó fizetésére köteles.

Az alperes a kereset elutasítását kérte.

Érdemi ellenkérelmében kifejtette, hogy az I. rendű felperes nem vagyoni kártérítés iránti igénye időelőtti, mert az csak a későbbiekben fog kiderülni, hogy az általa elszenvedett pszichés és mentális sérülések milyen mértékben befolyásolják az életútját, az érzelmi életét és a társas kapcsolatait.

A II., III. és IV. rendű felperesek nem vagyoni kártérítés iránti igénye pedig azért alaptalan, mert annak valóságos indoka *„csak és kizárólag anyagi haszonszerzés és nyereszkesedés”, s „erre a nem vagyoni kártérítés, mint jogcím nem alkalmas.”*

Hangsúlyozta, hogy a nagyszülők *„sem a gyermektartásdíj kiszabásánál, sem a gyermekelhelyezési pernél, sem a szülői felügyeleti jogot megszüntető pernél nem jelezték, hogy felé további anyagi jellegű követeléseik vannak, sőt bíróság előtt kijelentették, hogy vele szemben további anyagi követelésük nincs.”*

Az első fokon eljáró Debreceni Törvényszék 2013. évi szeptember 30. napján hozott, 6.P.21.129/2012/65. számú ítéletében kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az I. rendű felperesnek 12 000 000 Ft-ot, a II. és III. rendű felperesnek

személyenként 5 000 000 Ft-ot és a IV. rendű felperesnek 3 000 000 Ft-ot, valamint ezen tőkeösszegek után 2004. december 26. napjától a kifizetés napjáig terjedő időre járó és a mindenkori késedelemmel érintett naptári félét megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamatot. Kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a II. és III. rendű felpereseknek, mint egyetemleges jogosultaknak további 8 792 Ft-ot, valamint annak a 2009. május 16. napjától a kifizetés napjáig terjedő időre járó és a mindenkori késedelemmel érintett naptári félét megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamatát. Ezt meghaladóan a felperesek kereseti kérelmét elutasította. Kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesek, mint egyetemleges jogosultak részére 1 206 834 Ft perköltséget. Megállapította, hogy a perben le nem rótt eljárási illetéket és az állam által előlegezett költséget, továbbá az 58 %-os mértékben pernyertesnek, s 42 %-os arányban pervesztesnek minősülő alperes pártfogó ügyvédjének a díját az állam viseli.

Indokolásában a Ptk. 75. §-ának (1) bekezdését, 76. §-át, 84. §-a (1) bekezdésének e) pontját, 339. §-ának (1) bekezdését, 355. §-ának (1) és (4) bekezdéseit, illetve a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 4. §-ának (2) bekezdését, valamint a Bírósági Döntések Tárában BDT2005. 169. szám alatt közétett eseti döntést felhívva kifejtette, hogy a felpereseknek - azzal, hogy „*irreverzibilis módon elveszítették M. B-t (édesanyjukat, gyermeküket, testvérüket)*” - sérült a „*minden embert megillető teljes és egészséges családban éléshez fűződő alanyi jogosultságuk, mint személyhez fűződő joguk.*”

Álláspontja szerint az I. rendű felperes esetében a tényállásban fentebb rögzítettek mellett „*speciális többlethátrányként jelentkezik, hogy nincs olyan másik szülő, aki a szülői szerepet, a szülői gondoskodást, a szülői szeretetet akár korlátozott formában is, de biztosíthatná számára, így egész gyermekkorára szülő nélkül maradt, így (...) teljes mértékben elvesztette a lehetőségét a szokásos családi viszonyokra, a szülő-gyermeki viszony megélésére, és annak minden szükségszerű és pozitív hozadékára. További speciális hátrányként jelentkezik [nála] a perbeli tragédia módja, és annak megélése, az ahhoz társuló külső »megbélyegzés«, és ennek a speciális tehernek a cipelése egy életen át (...), [valamint, hogy arra] december 25. napján (...) került sor, így mindaz az élmény (épp a szeretet ünnepe és élménye), mely más emberek számára a karácsonyhoz kapcsolódik, az I. rendű felperesnél egy életen át a történetekkel és a perbeli tragédiával való szembesülés élményére cserélődik fel.*”

A felperesi nagyszülők vonatkozásában a tényállásban fentebb írtak mellett az is hátrányként értékelhető, hogy lányuk halálával az egyébiránt összetartó családjukban időskori támaszuk lehetőségét is elvesztették.

A felperesi család tagjai az alperesi cselekmény „*stigmáját*”, a karácsony élményét az egész hátralévő életükben a perbeli tragédia élményeként kénytelenek megélni.

A törvényszék e hátrányokat értékelve a felpereseknek járó nem vagyoni kártérítés mértékét a 2004. évi ár- és értékviszonyok figyelembevételével a fentebb rögzített összegekben határozta meg, amely álláspontja szerint „*alkalmazkodik egyfelől a józan mértéktartás követelményéhez, másfelől figyelemmel van a per speciális tényállására, a felpereseknél a közeli hozzátartozó elvesztését meghaladó többlettényállási hátrányokra is.*”

Az alperes által jogi képviselője közreműködése nélkül, személyesen indítványozott bizonyítás elrendelését - mint a jogvita elbírálása szempontjából szükségtelent - a Pp. 3. §-ának (4) bekezdése alapján mellőzte.

A perköltség viselésével kapcsolatos döntését a Pp. 81. §-ának (2) bekezdésére és 87. §-ának (2) bekezdésére, valamint a 32/2003. (VIII.22) IM rendelet 3. §-a (2) bekezdésének b) pontjára, s ugyanezen szakasz 4/A. §-ának (1) bekezdésére alapította.

A 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. §-ának (1) bekezdése és 14. §-a alapján rendelkezett akként, hogy a le nem rótt kereseti illetéket, illetőleg az előlegezett szakértői díjat az állam viseli.

Az ítélet ellen az alperes terjesztett elő fellebbezést, amelyben elsődlegesen az I. rendű felperes vonatkozásában az első fokú ítélet hatályon kívül helyezését és a per megszüntetését, a II., III. és IV. rendű felperesek vonatkozásában annak megváltoztatását és a nem vagyoni kártérítés iránti kereset elutasítását, másodlagosan a nem vagyoni kártérítés összegének a csökkentését, továbbá kamatfizetési kötelezettsége mellőzését kérte.

Kifejtette, hogy a törvényszék megsértette az indokolási kötelezettségét, ugyanis nem ismerte az érdemi ellenkérelem lényegét, továbbá nem tért ki arra sem, hogy miért nem fogadta el az alperesi álláspontot.

Hangsúlyozta, hogy az igazságügyi pszichológus szakértői vélemény szerint csak a későbbiekben fog kiderülni, hogy az elszenvedett mentális és pszichés sérülések milyen mértékben befolyásolják az I. rendű felperes életútját, érzelmi életét és a társas kapcsolatait, ezért az I. rendű felperes igénye időelőtti.

Rögzítette, hogy a II. rendű felperes azért indította a pert, hogy az I. rendű felperes érdekében vagyoni biztosítékot, tehermentes ingatlant szerezzen az alperestől, erre - álláspontja szerint - a nem vagyoni kártérítés, mint személyiségvédelmi eszköz nem alkalmas, ezért a II. és III. rendű felperes keresetét el kellett volna utasítani.

Megjegyezte, hogy a törvényszék által felhívott eseti döntésben a bíróság lényegesen kisebb összeget ítélt meg a károsultnak, továbbá az a tény sem hagyható figyelmen kívül, hogy a felperesek a tragédia után több mint 7 év elteltével indították meg a pert. Álláspontja szerint *„nyilvánvaló, [hogy] ha olyan súlyos lelki károsodás érte volna a felpereseket, mint ahogy azt az ítélet részletesen kifejti, keresetüket közvetlenül a perbeli tragédia után nyújtották volna be.”*

Miután az I. rendű felperes édesanyja b-i munkavégzésének az ideje alatt gyakran tartózkodott a nagyszüleinél, így közöttük *„még az édesanya életében olyan - szülői kapcsolattal egyenértékű - viszony alakult ki, amely tompította az édesanya halála után bekövetkező traumát. Az I. rendű felperes a rajzán (...) szüleiként tüntette fel a nagyszüleit.”*

A felperesek a tragédiát követően nem vettek igénybe pszichoterápiát, s a II., III. és IV. rendű felperesek esetében sem poszttraumás stressz-zavar, sem pedig patológiás gyászreakció nem alakult ki.

A felperesek fellebbezési ellenkérelmükben az első fokú ítélet helybenhagyását indítványozták.

Hangsúlyozták, hogy az alperes az elsőfokú eljárásban végig a kereset elutasítását kérte, azonban ennek pontos indokát nem adta meg. A törvényszék az ítéletében egyébként

részletesen kifejtette, hogy miért mellőzte az alperes által felajánlott bizonyítás elrendelését.

Rögzítették, hogy az elszenvedett pszichés és mentális sérülések az I. rendű felperes életútját, érzelmi életét és társas kapcsolatait egyértelműen hátrányosan befolyásolják, kizárólag annak a mértéke bizonytalan.

Bár a II., III. és IV. rendű felpereseknél valóban nem alakult ki pszichiátriai betegség, azonban a családszerkezetben, a családtagok érzelmi életében feltárt hátrányos változások megalapozzák a nem vagyoni kártérítés megállapítását, amelynek megítélése szempontjából irreleváns, hogy azzal a károsult milyen módon kíván rendelkezni. A II. rendű felperes nyilatkozataiból egyértelműen kitűnik, hogy legjobb tudása és képessége szerint az I. rendű felperest kívánja támogatni és a jövőjében segíteni.

A törvényszék által felhívott eseti döntésben megítélt 4 000 000 Ft nem vagyoni kártérítés összehasonlításul, de nem alapul szolgált az ítélet meghozatalához, nyilvánvaló ugyanis, hogy a bíróságnak a nem vagyoni kártérítés összegének a meghatározása során értékelnie kell az időközben bekövetkezett gazdasági hatásokat, s az inflációt is.

Megjegyezte, hogy az I. rendű felperes pszichés állapota továbbra sem kielégítő, magatartás- és figyelemzavarral küzd, amely miatt a tanulmányait magántanulóként kell folytatnia.

Az ítélet tábla a fellebbezést a Pp. 256/A. §-a (1) bekezdésének f) pontja alapján tárgyaláson kívül bírálta el, a Pp. 253. §-ának (3) bekezdése értelmében fellebbezés hiányában nem érintette az első fokú ítéletnek a felperesek keresetét részben elutasító, továbbá az alperest vagyoni kártérítésben marasztaló rendelkezését, s azt a rendelkező részben írt mértékben alaposnak tartotta.

A törvényszék a tényállást a jogvita elbírálásához szükséges mértékben kellő alapossgal feltárta, megfelelő terjedelmű és irányú bizonyítási eljárást folytatott le, levont következtetéseit - a felperesek részére megítélt nem vagyoni kártérítés mértékének a kivételével - az ítélet tábla maradéktalanul osztotta.

A Ptk. 355. §-ának (1) bekezdése szerint a kárért felelős személy köteles az eredeti állapotot helyreállítani, ha pedig az nem lehetséges, vagy a károsult azt alapos okból nem kívánja, köteles a károsult vagyoni és nem vagyoni kárát megtéríteni.

Ugyanezen szakasz (4) bekezdése alapján kártérítés címén a károkozó körülmény folytán a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést és az elmaradt vagyoni előnyt, továbbá azt a kárpótlást vagy költséget kell megtéríteni, amely a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges.

Miután az elsőfokú bíróság ítéletének az indokolása nem tartalmaz okfejtést azon alperesi védekezéssel kapcsolatban, miszerint az I. rendű felperes vonatkozásában az őt ért pszichés hátrányok mértékének a bizonytalan volta okán - a Pp. 157. §-ának a) pontja alapján, a Pp. 130. §-a (1) bekezdésének f) pontja értelmében a követelés időelőttiisége miatt - a törvényszéknek meg kellett volna szüntetnie a pert, míg a II., III. és IV. rendű felperesek nem vagyoni kártérítés iránti keresetét annak - álláspontja szerinti - „*anyagi haszonszerzés[re] és nyereszkesedés[re]*” irányuló célja okán el kellett volna utasítania, így az ítélet tábla e körben a következőket tartja szükségesnek rögzíteni, s azokkal az első fokú ítélet jogi indokolását kiegészíteni.

A perbeli káresemény következtében a felpereseknek sérült a Ptk. 76. §-a szerinti lelki egészséghez, az 1951-ben született II. rendű felperesnek és az 1953-ban született III. rendű felperesnek a korábban kialakított és megszokott életvitelük teljes mértékű megváltoztatása miatt az önrendelkezés szabadságához fűződő személyiségi joguk, továbbá a káreseménykor kisdedkorban lévő I. rendű felperest édesanyja, a II. és III. rendű felpereseket 27 esztendő lányuk, az 1983-ban született IV. rendű felperest pedig egyetlen testvére halálával e családi szerep elvesztésében manifesztálódó immateriális hátrány is érte.

A Ptk. 360. §-ának (1) bekezdése értelmében a kártérítés a károsodás bekövetkeztekor nyomban esedékes.

Ugyanezen szakasz (2) bekezdése alapján a kárért felelős személy helyzetére a szerződés teljesítésében késedelmes kötelezettre irányadó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

Az I. rendű felperest ért személyiségi jogsérelemnek, illetőleg az általa elszenvedett immateriális hátrányoknak (súlyos érzelmi, lelki és pszichés károsodása bekövetkezésének, valamint részben a perbeli káreseményre visszavezethető kevert érzelmi és magatartászavarának, valamint szorongásos-agresszív indulatkezelési zavarának) a kétséget kizáró ténye kizárja a nem vagyoni kártérítés iránti igényének az időelőttiségét, s ez okból a per vonatkozásában történő megszüntetését.

A nem vagyoni kártérítés megítélése szempontjából irreleváns továbbá, hogy azt a károsultak mire fordítják, ahogy az is, hogy vettek-e igénybe pszichoterápiás kezelést vagy sem.

„A nem vagyoni kártérítés [ugyanis] nem céljuttatás, tehát nem valamely konkrétan meghatározott kár vagy kárral összefüggésben felmerült kiadás megtérítésére szolgál. E jogintézmény azon elvi megfontoláson alapszik, hogy a károsultat a sérelem folytán olyan hátrányok érték, amelyek pénzben nem fejezhetők ki, de azok súlyát a kárpótlás enyhítheti. (...) A nem vagyoni kárpótlás alkalmas az életet színesebbé és mozgalmasabbá tenni, (...) a kárpótlás célja: lehetőséget biztosítani egy élményekben gazdagabb, változatosabb, az érzelmi elsívárosodást megelőző, illetőleg megakadályozó életre, (...) az elnehezült életkörülményeket más - anyagiakkal elérhető - életlehetőségek biztosításával [történő] megkönnyítésére.” (Lábady Tamás: A nem vagyoni kártérítés újabb bírói gyakorlata. Budapest, 1992, ELTE Jogi Továbbképző Intézet, 58. oldal)

Bár a II. és III. rendű felperesek értő szeretettel, nagy odaadással, körültekintéssel és áldozatkészséggel nevelik az I. rendű felperest, aki családráján szüleiként is őket tüntetette fel, ennek ténye azonban - az alperesi érveléssel szemben - nem *„tompítja az édesanya halála után bekövetkező traumát”,* a nagyszülő-unoka kapcsolat ugyanis lehetőséget teremt a gyermek személyiségének a kiteljesedéséhez, színesebbé, gazdagabbá válásához, de nem helyettesítheti a szülő-gyermek kapcsolatot.

Az ítéletábra az alperes azon érvelését sem osztotta, miszerint az 51. sorszámú igazságügyi pszichológus szakértői vélemény 13. oldalának 3. bekezdése szerint csak a későbbiekben

fog kiderülni, hogy az I. rendű felperes által elszenvedett mentális és pszichés sérülések milyen mértékben befolyásolják a gyermek életútját, az érzelmi életét és a társas kapcsolatait.

Az alperes az igazságügyi pszichológus szakértő véleményét pontatlanul hívta fel; az idézett helyen ugyanis az szerepel, hogy az I. rendű felperes által „*elszenvedett mentális és pszichés sérülések (...) mértéke függ a benne lévő apakép realitáshoz való viszonyától, ami a későbbiekben fog kiderülni*”; ez a fentebb kifejtettek szerint - a Ptk. 360. §-a (1) bekezdésében foglaltak értelmében - az I. rendű felperes kétséget kizáróan bekövetkezett súlyos érzelmi, lelki és pszichés károsodásának, s pszichés betegségeinek a tényét nem befolyásolja és a nem vagyoni kártérítés iránti igényét nem teszi időelőttivé.

Az ítélet tábla álláspontja szerint az alperes által hivatkozott szakértői megállapítás sokkal inkább az I. rendű felperest ért immateriális hátrányok körét bővítendő vehető figyelembe; az I. rendű felperes ugyanis első életévében nemcsak az édesanyját, hanem - amint azt a törvényszék is helytállóan állapította meg - az alperes saját felróható magatartása következtében, egész gyermekkorára kiterjedően egyúttal az édesapját is elveszítette, ami későbbi személyiségfejlődését - egyelőre bizonytalan mértékben - nyilvánvalóan hátrányosan befolyásolja.

Mindezekre tekintettel fel sem merülhetett az alperes által a fellebbezésben hivatkozott Ptk. 339. §-ának (2) bekezdésében foglalt jogszabályi rendelkezés alkalmazása, miszerint a bíróság a kárért felelős személyt rendkívüli méltánylást érdemlő körülmények alapján a felelősség alól részben mentesítheti.

E méltányosságon alapuló felelősségcsökkentő szabály ugyanis akkor alkalmazható, ha valamilyen csekély súlyú jogsértés jelentős károkat eredményezett és a károkozó által elindított okfolyamatba a károkozó akaratán és tudatán kívüli külső körülmények hatottak közre, a károkozó oldalán pedig legfeljebb a vétkesség csekély foka állapítható meg; az alperes által a felperesek hozzátartozójának a sérelmére elkövetett szándékos emberölés okán e szabály alkalmazása kizárt.

A felpereseket ért, a törvényszék által körütekintően számba vett immateriális hátrányok ténye mellett is azonban az elsőfokú bíróság által megállapított hozzátartozói nem vagyoni kártérítés eltúlzott összegű, ezért az alperes fellebbezése e tekintetben részben alaposnak tekinthető.

Bár a hozzátartozói nem vagyoni kártérítés mértékének a megállapításához nem adható objektív zsinórmérték (meghatározásának a legfőbb szempontja ugyanis mindig a konkrét, individualizált felperes által elszenvedett immateriális sérelem, s annak a felperesre gyakorolt hatása), azonban kiindulópontul szolgálhatnak a bíróságok hasonló tényállású ügyben hozott eseti döntései azzal, hogy azok felhívása előtt - egyebek mellett - vizsgálandó, hogy azokban a bíróság a káresemény bekövetkezésekor avagy az ítélet meghozatalakor ár- és értékviszonyok alapján állapította-e meg a nem vagyoni kártérítés összegét.

Az alperesi fellebbezésben sérelmezett kamatfizetési kötelezettséggel kapcsolatban az ítélet tábla az alábbiakat tartja szükségesnek kiemelni.

Mindenekelőtt hangsúlyozza, hogy a Ptk. 355. §-ában foglalt rendelkezések és azokhoz kapcsolódóan a Ptk. 360. §-ának (1) és (2) bekezdésiben, valamint a Ptk. 301. §-ában írtak azt a célt szolgálják, hogy a károsult olyan helyzetbe kerüljön, mint amilyenben akkor lett volna, ha a károsodása nem következik be.

Ha azonban a károsodás, illetőleg az elbírálás idején irányadó ár- és értékviszonyokban olyan jelentős eltérés mutatkozik, amely miatt a kártérítés ezt a reparációs célt nem szolgálja, akkor az ítélkezési gyakorlat lehetőséget teremtett arra, hogy a bíróság az időközben bekövetkezett ár- és értékviszonyok változását kifejező, az elbírálás idején érvényesülő értékviszonyok alapján határozza meg a nem vagyoni kártérítés összegét. Ebben az esetben a bíróságnak elsődlegesen is azt kell vizsgálnia, hogy az így megállapított nem vagyoni kártérítés az összes nem vagyoni hátránnyal összhangban áll-e, azt is figyelembe véve, hogy a károsult mely időponttól igényelt kamatot.

E lehetőség célja az időmúlás károsultra méltánytalanul hátrányos következményeinek a kiküszöbölése, s nem a felelősségcsökkentés vagy a károkozónak a késedelmi kamatfizetés alóli mentesítése. Arra sem jogszabály, sem a bírói gyakorlat nem ad lehetőséget, hogy a bíróság az említett méltányolható érdek nélkül, késedelmi kamatfizetés mellőzésével határozza meg a nem vagyoni kártérítés összegét. (Ezzel kapcsolatos okfejtést tartalmaz a Fővárosi Ítélet tábla 6.Pf.20.762/2010/4., a Kúria Pfv.III.20.290/2011/4. és Pfv.III.21.613/2010/7. számú, közzétételre nem került eseti döntése, valamint az EBH2007. 1694. szám alatt publikált polgári elvi határozat.)

Az elsőfokú bíróság által megítélt nem vagyoni kártérítés késedelmi kamatokkal növelt összege az első fokú ítélet meghozatala időpontjában (2013. szeptember 30. napján) az I. rendű felperes esetében 19 526 697 Ft, a II. és III. rendű felperesek tekintetében személyenként 8 136 124 Ft, a IV. rendű felperes vonatkozásában pedig 4 881 674 Ft összegű volt.

A Debreceni Ítélet tábla Pf.I.20.235/2012/7. számú ítéletében a nagykorú lányukat a házastársa által elkövetett emberölés következtében 2008-ban elvesztő szülőpárnak személyenként 2 000 000 Ft, a bűncselekmény elkövetésekor 16, illetőleg 11 esztendő gyermekeinek személyenként 5 000 000 Ft nem vagyoni kártérítést és annak a 2008. július 1. napjától a kifizetés napjáig járó törvényes mértékű késedelmi kamatait ítélte meg.

A másodfokú ítélet indokolása szerint a káreseménykor 16 éves gyermeknél a tragédia következtében feldolgozatlan gyászreakció alakult ki, ami számára állandó belső feszültséget okoz, emiatt személyisége beszűkült, mentális teljesítménye romlott, konfliktus- és agressziókezelési, valamint alkalmazkodási készsége gyengült. A káreseménykor 11 esztendő, az elkövetés helyszínén is jelen lévő másik gyermeknél úgyszintén feldolgozatlan gyászreakció alakult ki, ami esetében belső feszültséget és fokozott szorongást okozott, amely miatt személyisége beszűkült, nála testi és depresszív tünetek, indulatkezelési, alkalmazkodási és kapcsolatteremtési nehézségek, továbbá mágikus vágyteljesítő gondolkodás jelent meg, abban bízik ugyanis, hogy a tragédia egy varázsűtésre meg nem történtté válhat. A néhai édesapja a tragédia következtében befelé fordult, állandó feszültségben él, nála állandó szorongás alakult ki, amely miatt a személyisége beszűkült, feszültségi toleranciája lecsökkent, továbbá esetében

indulatkezelési és kapcsolatteremtési problémák, illetőleg depresszív és testi, azaz pszichoszomatikus tünetek jelentkeztek; a néhai édesanyjánál feldolgozatlan gyászreakció alakult ki, amely fokozott érzékenységet, állandó belső szorongást, indulatkezelési, alkalmazkodási, agressziókezelési problémákat, s depresszív és testi, azaz pszichoszomatikus tüneteket okozott.

A Kúria Pfv.III.21.556/2009/7. számú ítéletében a 17 esztendőes lányát emberölés következtében 2003-ban elveszítő, a káresemény előtt vidám, dolgos, nyitott személyiségű édesanyjának, akinél a káresemény következtében súlyos gyászreakció, szomatikus zavar, személyiségzavar, depresszió és gyógyszerreáshozzás, illetőleg előbb 50 %-os, majd 67 %-os, végül ismételt 50 %-os mértékű munkaképesség-csökkenés alakult ki 2009-es (a másodfokú ítélet meghozatala idején érvényes) ár- és értékviszonyok figyelembevételével 8 000 000 Ft összegű nem vagyoni kártérítést és annak a 2009. április 23. napjától a kifizetés napjáig járó törvényes mértékű késedelmi kamatait tartotta alkalmasnak a károsultat ért immateriális hátrányoknak a kompenzálására.

A jelenlegi ítéletábrái és kúriai ítélezési gyakorlat magasabb összegű (a felperesek keresetében is megjelölt, valamint a törvényszék által meghatározott nagyságrendű) nem vagyoni, illetőleg hozzátartozói nem vagyoni kártérítés megállapítására az esetben lát lehetőséget, ha a felperesnek - jellemzően élethosszig - ápolnia, gondoznia kell a magatehetetlen, igen súlyosan károsult közeli hozzátartozóját.

A Debreceni Ítéletábrá Pf.I.20.023/2012/4. számú ítéletében egy 2008-as közlekedési baleset következtében éberkómás állapotba kerülő, magatehetetlen, önmaga ellátására képtelen, 48 éves károsultjának, akit táplálni, öltöztetni, fürdetni és folyamatosan mozgatni kell, s aki állandó pelenkázásra szorul 10 000 000 Ft, az őt gondozó feleségének pedig 6 000 000 Ft összegű nem vagyoni kártérítést és annak a 2008. május 23. napjától a kifizetés napjáig járó törvényes mértékű késedelmi kamatait ítélt meg.

A Debreceni Ítéletábrá Pf.I.20.787/2012/7. számú ítéletében egy 2009-es közlekedési baleset bekövetkezésekor középiskolás korban lévő, megyei I. osztályú csapatban kézilabdázó, a baleset következtében koponyacsonttörést, diffúz agysérüléssel járó többgócú agyzúzódást, agytörzsi zúzódást, traumást agyvizenyőt, nyaki gerinc félficamot, bal oldali kulcsonttörést és jobb oldali traumás légmellel szenvedett, önmaga ellátására képtelenné vált, teljes gondozást és intenzív felügyeletet igénylő károsult részére az ítélet meghozatalának időpontjában (2012. szeptember 13. napján) érvényes értékviszonyok figyelembevétele alapján 20 000 000 Ft, az őt gondozó édesapjának 7 000 000 Ft, két testvérének személyenként 1 000 000 Ft nem vagyoni kártérítést ítélt meg.

A Fővárosi Ítéletábrá 6.Pf.20.762/2010/4. számú ítéletében egy 2003-ban történt közlekedési balesetben meghalt személy nagykorú testvérének, akinél normál gyászreakció zajlott le, s akinél további pszichés elváltozások sem jelentkeztek - 2003. évi árszinten - 1 500 000 Ft nem vagyoni kártérítést és annak a káreseménytől a kifizetés napjáig járó törvényes mértékű késedelmi kamatait, a Debreceni Ítéletábrá Pf.I.20.555/2013/4. számú határozatában egy 2010-ben történt közlekedési balesetben a szomszédos utcában élő egyetlen testvérét elveszítő, a baleset helyszínén jelen lévő, 60 esztendőes felperesnek,

akinél normál gyászreakció zajlott le, s közepes fokú depresszió alakult ki 2 000 000 Ft összegű nem vagyoni kártérítést és annak a 2010. december 29. napjától a kifizetés napjáig járó törvényes mértékű késedelmi kamatait ítélte meg.

Figyelemmel egyrészt a felperesek vonatkozásában az adott családi szerep, illetőleg családi funkció kiesésének az érzelmi életükre és a mindennapjaikra gyakorolt, fentebb részletezett hatásaira, másrészt pedig a nem vagyoni kártérítés jogintézménye egyik sarokkövének tekinthető 34/1992. (VI. 1.) AB határozat indokolásában rögzített mértéktartás követelményére (e körben az idézett eseti döntésekben meghatározott hozzátartozói nem vagyoni kártérítési összegekre), az ítéltábla álláspontja szerint az I. rendű felperes részére 7 500 000 Ft, a II. és III. rendű felperesnek személyenként 3 000 000 Ft, a IV. rendű felperes részére pedig 1 500 000 Ft összegű nem vagyoni kártérítés (s annak a 2004. december 26. napjától járó késedelmi kamata) megállapítása indokolt, szükséges, egyben elégséges mértékű a felpereseket ért immateriális hátrányok kompenzálására, ezért az ítéltábla a törvényszék által megítélt felpereseknek járó nem vagyoni kártérítést ezen összegekre leszállította.

A felperesek a Pp. 51. §-ának b) pontja szerinti ún. egyszerű pertársak, s miután érdekeltségeik (azaz az általuk érvényesített kártérítési igények) között jelentékenyebb eltérés van (az I. rendű felperes esetében 50,6 %-os, a II. és III. rendű felperesek vonatkozásában 20,5 % - 20,5 %-os, a IV. rendű felperes esetében pedig 8,4 %-os az érdekeltség aránya), ezért az alperes a 75 % - 25 %-ra módosult elsőfokú pernyertességi-pervesztességi arány mellett - a Pp. 81. §-ának (2) bekezdése alapján - a felperesek részére érdekeltségeik arányában köteles megfizetni a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. §-a (2) bekezdésének a) és b) pontjain, illetőleg a 4/A. §-ának (1) bekezdésén alapuló, 628 597 Ft-ra leszállított elsőfokú perköltséget. (Az érdekeltség arányában történő perköltségviseléssel kapcsolatos okfejtést tartalmaz a Bírósági Határozatok Tárában BH2008. 49. szám alatt közzétett eseti döntés II. pontja.)

Az ítéltábla mindezekre tekintettel az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érintette, fellebbezett részét pedig a Pp. 253. §-ának (2) bekezdés alapján megváltoztatta és a rendelkező részben foglaltak szerint határozott.

A fellebbezésben vitatott 25 000 000 Ft-hoz képest az alperes másodfokú pernyertessége 10 000 000 Ft, ekként a másodfokú pernyertesség-pervesztesség aránya 40 % - 60 %-os mértékű; az alperes a Pp. 51. §-ának b) pontja alapján az I. rendű felperes 48 %-os, a II. és III. rendű felperesek 20 % - 20 %-os, a IV. rendű felperes 12 %-os érdekeltségéhez igazodóan a Pp. 81. §-ának (1) bekezdése alapján köteles megfizetni a felperesek részére a jogi képviselőjükkel kapcsolatban felmerült, a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. §-a (2) bekezdésének a) és b) pontjain, ugyanezen szakasz (5) bekezdésén és 4/A. §-ának (1) bekezdésén alapuló, mindösszesen 361 950 Ft másodfokú perköltséget.

Az ítéltábla a Pp. 87. §-ának (2) bekezdése alapján állapította meg, hogy a másodfokú eljárásban 40 %-os mértékben pernyertes alperest képviselő pártfogó ügyvéd díját a Pp. 84. §-a (1) bekezdésének b) pontja alapján az állam viseli.

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 39. §-ának (1) bekezdésén és a 46. §-ának (1) bekezdésén alapuló, az Itv. 62. §-a (1) bekezdésének f) pontja alapján feljegyzett 2 000 000 Ft összegű fellebbezési illetéket a peres felek teljes személyes költségmentessége okán a Pp. 84. §-a (1) bekezdésének a) pontja, valamint a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. §-ának (1) bekezdése és 14. §-a alapján az állam viseli.

A teljesítési határidő a Pp. 217. §-ának (1) bekezdésén alapul.

Debrecen, 2014. február 25.

Dr. Csikiné dr. Gyuranecz Márta s.k. a tanács elnöke, Dr. Bakó Pál s.k. bíró, Dr. Pribula László s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

tisztviselő